

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
**Direcció General d'Atenció a la Família
i Comunitat Educativa**

PROPOSTES PER AVANÇAR EN L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL.

GRUP DE TREBALL COORDINAT PER EN XAVIER BESALÚ.

Índex de continguts

1. Composició del grup de treball	5
2. Marc Conceptual	6
3. Marc normatiu i altres documents de referència	8
4. Elements bàsics per consolidar l'educació intercultural	11
5. Pràctiques educatives de referència	13
6. Formació del docent en competència intercultural	14
6.1. Objectiu	14
6.2. Marc conceptual	14
6.3. Orientacions	15
7. Família i centre educatiu	18
7.1. Objectiu	18
7.2. Marc conceptual	18
7.3. Orientacions	19
8. Valors compartits	22
8.1. Objectiu	22
8.2. Marc conceptual	22
8.3. Orientacions	23
9. Identitat múltiple	25
9.1. Objectiu	25
9.2. Marc conceptual	25
9.3. Orientacions	27
10. Recursos	29
11. Conclusions	30
12. Bibliografia utilitzada en el grup de treball	32
Annex	33
Pràctica educativa: El criquet uneix	33
Pràctica educativa: Taller de famílies	36
Pràctica educativa: Llengües familiars als PEE de Sabadell	38

1. Composició del grup de treball

El Departament d'Ensenyament, per tal de revisar, actualitzar, i fer avançar en la perspectiva intercultural als centres educatius, es proposa una sèrie d'accions, entre les quals hi ha dur a terme un grup de treball amb els objectius de:

- Analitzar les actuacions sobre educació intercultural que realitzen els centres educatius.
- Elaborar un document amb orientacions i propostes per tal d'aprofundir i avançar en l'educació intercultural.

Amb aquests objectius, el mes de setembre es va crear un grup de treball, amb la coordinació d'en Xavier Besalú, professor de la Universitat de Girona, format per professionals del Departament d'Ensenyament i docents de diversos centres educatius amb àmplia experiència en l'àmbit de treball intercultural.

Han format part d'aquest grup les persones següents:

- Xavier Besalú. Professor de la Universitat de Girona. Coordinador i assessor del grup de treball
- Laura Chaparro. Directora Escola Vila-roja de Girona
- Sandra Alarcón. Coordinadora de llengua, interculturalitat i cohesió social i Tutora Aula Acollida a l' Institut Rubió i Ors, l'Hospitalet de Llobregat
- Cristina Vargas. Coordinadora de llengua, interculturalitat i cohesió social i Tutora Aula Acollida a l' Institut Rubió i Ors, l'Hospitalet de Llobregat
- Immaculada Alijarte. Coordinadora de llengua, interculturalitat i cohesió social a l' Institut Badalona
- Carme Expòsito. Assessora de llengua, interculturalitat i cohesió social dels Serveis Territorials a Maresme-Vallès Oriental
- Anna Ibarz. Directora de llengua, interculturalitat i cohesió social dels Serveis Territorials a Barcelona Comarques fins l'agost del 2017
- Professionals del Departament d'Ensenyament

Fruit d'aquest grup de treball, que s'ha reunit en cinc ocasions entre els mesos de novembre del 2017 i gener del 2018, s'ha elaborat aquest document.

2. Marc Conceptual

L'educació intercultural és una resposta pedagògica a l'exigència de preparar a la ciutadania perquè pugui desenvolupar-se en una societat plural i democràtica. Té com a finalitat última la igualtat en drets, deures i oportunitats de totes les persones i el dret a la diferència en un marc de valors convivencials compartits, tot promovent espais de relació i inclusió. Així mateix, promou l'ús de la llengua catalana en un marc plurilingüe com un element de cohesió i igualtat d'oportunitats.

Les societats actuals es caracteritzen per una alta complexitat i pluralisme. La bona gestió d'aquesta complexitat hauria de comportar una societat més cohesionada i inclusiva. L'educació intercultural s'ha de basar en les relacions de confiança i reconeixement mutu. No és suficient partir d'un context de tolerància, ja que aquest concepte no implica necessàriament reconèixer i valorar a l'altre ni tampoc obre la porta a una construcció compartida basada en el diàleg i la convivència.

El Departament d'Ensenyament ha anat plantejant, des del 2004 i coincidint amb l'arribada massiva d'alumnat d'origen estranger, diverses actuacions per potenciar l'èxit educatiu dels alumnes, vinguin d'on vinguin, i consolidar la cohesió social, l'educació intercultural i la llengua catalana en un marc plurilingüe, entre les quals destacaríem:

- Creació dels equips d'assessors i assessores en Llengua, Interculturalitat i Cohesió Social (ELIC). Aquests equips tenen entre les seves funcions promoure la perspectiva intercultural en l'àmbit educatiu, donar suport al professorat en l'atenció a la diversitat relacionada amb l'alumnat, procedent de la immigració i/o amb risc d'exclusió social, i dinamitzar els plans educatius d'entorn.
- Creació de les aules d'acollida, proporcionant un conjunt de **recursos i materials** per facilitar l'itinerari educatiu de l'alumnat nouvingut en el procés per garantir l'aprenentatge inclusiu de la llengua i la progressiva incorporació a l'aula ordinària dins d'un marc d'escola inclusiva.
- Creació del recurs Suport lingüístic i social que el Departament d'Ensenyament posa a disposició dels centres, adreçat als alumnes d'origen estranger que necessiten suports específics un cop incorporats plenament a l'aula ordinària.
- Promoció de la idea de centre acollidor, entès com un conjunt sistemàtic d'actuacions del centre que permeten la incorporació de la totalitat l'alumnat a la vida i a la dinàmica ordinària i on tot l'alumnat desenvolupi les aptituds i les actituds que l'han de capacitar per viure en la nostra societat (multicultural i multilingüe).
- Introducció dels **Plans educatius d'entorn** com a instrument per donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives, coordinant i dinamitzant l'acció educativa en els diferents àmbits de la vida d'infants i joves.
- Creació d'un aplicatiu per l'elaboració del **Projecte de convivència**, on es reflecteixen les accions que el centre docent desenvolupa per capacitar tot l'alumnat i la resta de la comunitat educativa per a viure i convida en una societat plural.
- Impuls del **Servei comunitari** per a l'alumnat d'ESO, entès com una acció per tal que els alumnes experimentin i protagonitzin accions de compromís cívic, alhora que adquireixin les habilitats i capacitats pròpies de la competència social i ciutadana. Aquesta acció també té entre els seus objectius fer augmentar el sentiment de pertinença de l'alumnat.

Així doncs, podem dir que a Catalunya, s'ha anat teixint un model intercultural que vol construir un futur compartit i cohesionat. Ser ciutadans d'una societat multicultural requereix una nova manera d'entendre el món a través de:

- La igualtat d'oportunitats, tant en l'accés com en la permanència i la sortida del sistema educatiu, i les altes expectatives envers tots els alumnes, el que anomenaríem equitat. En aquest sentit, cal recordar que l'educació ha estat i ha de seguir sent un element imprescindible d'ascens social.
- El reconeixement i valor de la diferència com una forma d'igualar-nos en dignitat, però també de créixer i convidaure sumant des de les singularitats que tots tenim. Només és possible generar vincles i filiacions si partim de reconèixer-nos com a iguals quant a drets i obligacions, com a persones que formem part d'un projecte comú. En aquest sentit és necessari desenvolupar una competència intercultural que proporcioni aquelles habilitats i capacitats que ens permeti viure i convidaure en una societat plural. També cal que acompanyem l'alumnat en la construcció de la seva pròpia singularitat o identitat, una identitat madura i responsable, que pot ser múltiple, combinant diferents elements culturals i lingüístics, i capaç d'adoptar criteris que l'ajudin a prendre decisions, a actuar i a gestionar complexitats, i a fer-se'n responsable, evitant així futurs replegaments identitaris o radicalitzacions.
- Promovent un marc de valors i elements compartits que configurin també una identitat col·lectiva. En aquest sentit cal remarcar allò que ens fa més iguals que diferents i promoure els valors i drets propis d'una societat democràtica. Així mateix hem d'entendre la llengua catalana no només com un element d'igualtat d'oportunitats sinó també com un element de cohesió social.

Aquesta nova mirada del món requereix de noves competències per viure-hi. La competència intercultural cal entendre-la com el conjunt d'habilitats cognitives, afectives i de relació, i organitzatives necessàries per viure i actuar amb autonomia i eficàcia en un context social multicultural.

Les habilitats cognitives fan referència a la consciència intercultural, a la comprensió de la pròpia cultura i del pluralisme cultural. El professorat acompanya al seu alumnat a través del coneixement, per tant, hi ha la necessitat que sigui una persona preparada, informada i crítica.

Les habilitats afectives i de relació, inclouen l'autoestima, l'obertura mental, l'empatia, l'actitud d'escolta activa i lliure de prejudicis i superioritats, la destresa comunicativa, la interacció, els valors compartits, el reconeixement de la diversitat, i l'ètica, que s'exerceix principalment en les relacions interpersonals. i a través de l'educació emocional.

En el cas dels centres educatius, s'ha d'incloure també la competència organitzativa, tant la part pedagògica (planificació, desenvolupament i avaluació del currículum, metodologia i organització d'aula) com l'organitzativa de centre, probablement la més estratègica, ja que condiciona les interaccions, els aprenentatges i delimita la possibilitat de la intervenció educativa col·lectiva, i el paper de cadascun dels sectors de la comunitat educativa.

3. Marc normatiu i altres documents de referència

Marc Europeu:

La **Resolució del Parlament Europeu, de 25 de novembre, de 2015**, sobre la prevenció de la radicalització i el reclutament de ciutadans europeus per organitzacions terroristes, insta els estats membres a prevenir la radicalització mitjançant l'educació i la inclusió social:

- *Destaca la importància de l'escola i l'educació en la prevenció de la radicalització; recordar la importància vital d'aquest mitjà com a factor de promoció de la integració en la societat i de desenvolupament de l'esperit crític i de promoció de la no discriminació; demanar que els centres educatius reforcin la comprensió i la tolerància, en particular en el que fa referència a les diferents religions, la història de les religions, les filosofies i les ideologies; destaca la necessitat que s'ensenyin valors fonamentals i principis democràtics de la Unió, com els drets humans (art. 28)*
- *Insta als estats membres a formar en l'ús crític i responsable d'internet amb l'objectiu d'educar i formar usuaris responsables, crítics i que respectin la llei (art. 29)*
- *Remarca la funció essencial del docent per reforçar els vincles socials, per generar un sentiment de pertinença, desenvolupar coneixements, qualificacions i competències socials, cíviques i interculturals, formar en el pensament crític i l'alfabetització mediàtica i ajudar els joves –en cooperació estreta amb els pares i les famílies- a convertir-se en membres de la societat actius, responsables i lliures de prejudicis; remarca també que les escoles poden reforçar la capacitat de resistència dels estudiants a la radicalització proporcionant-los un entorn segur i temps per debatre i explorar qüestions controvertides i sensibles (art. 30)*
- *Demana que es posi a l'abast dels docents formació e instruments adequats per detectar canvis de conducta preocupants, detectar cercles de complicitat que amplifiquen el fenomen de la radicalització i adoptar un comportament adequat per ajudar als joves vulnerables front al reclutament d'organitzacions terroristes (art. 33)*
- *Recorda que l'augment de la islamofòbia a la Unió Europea contribueix a l'exclusió dels musulmans de la societat, cosa que podria servir d'adob perquè persones vulnerables s'adhereixin a organitzacions extremistes violentes; i recomana l'aplicació d'estratègies de lluita contra la islamofòbia (art.39)*

La **Resolució del Parlament Europeu de 19 de gener de 2016**, sobre el paper del diàleg intercultural, la diversitat cultural i la educació en la promoció dels valors fonamentals de la UE, insta als estats membres a:

- *Promoure en el terreny educatiu un enfocament intercultural, interconfessional i basat en valors per promoure el respecte mutu, la integritat, els principis ètics, la diversitat, la inclusió i cohesió social (art. 3)*
- *Fomentar interaccions positives i cooperatives, promoure l'entesa i el respecte entre cultures, afavorir la diversitat i augmentar el respecte a la democràcia, la llibertat i els drets humans (art. 6)*
- *Reconèixer que el diàleg intercultural és un instrument per a la participació democràtica incloent i l'apoderament dels ciutadans, que podria contribuir significativament a millorar la democràcia, la inclusió i un sentiment de pertinença més grans i més profunds (art. 11)*
- *Incrementar la inversió pública en una educació formal, no formal i informal accessible, de qualitat i integradora; la necessitat de garantir la diversitat cultural i social del cos docent a les aules i en altres entorns d'aprenentatge (art. 12)*

- *Subratllar la importància d'invertir en programes d'aprenentatge permanent destinats al professorat perquè tinguin les competències pedagògiques necessàries sobre els temes de migració, aculturació i psicologia social, a més de permetre'ls d'utilitzar la diversitat com a font d'un aprenentatge ric a les aules (art. 18)*
- *Destacar la rellevància de l'alfabetització mediàtica en tots els nivells educatius com un instrument per al foment del diàleg intercultural (art. 21)*

El "**Libro Blanco sobre el dialogo intercultural. Vivir juntos con igual dignidad**", elaborat al maig del 2008 pel Consell d'Europa, insta a preservar els drets humans, la democràcia i l'Estat de dret, i estableix cinc enfocaments per promoure el diàleg intercultural:

- *la governança democràtica en la diversitat cultural; mitjançant la valoració i reconeixement de la diversitat, els drets humans i llibertats fonamentals, i la igualtat d'oportunitats.*
- *la ciutadania democràtica i la participació.*
- *l'ensenyament i aprenentatge de les competències interculturals: tenint en compte que aquestes s'aprenen i s'han de mantenir i practicar al llarg de la vida, es posa la mirada en l'educació per a la ciutadania democràtica, la llengua i la història; l'educació primària i secundària; l'educació superior i la recerca; l'aprenentatge no formal i informal; la funció dels educadors i l'entorn familiar.*
- *els espais de diàleg intercultural.*
- *el diàleg intercultural en les relacions internacionals.*

Com a síntesi, el Marc Europeu insta als estats membres a:

- *Elaborar estratègies per la prevenció de la radicalització islamista i la Islamofòbia.*
- *Formar en la comprensió, el reconeixement de la diferència i el respecte als valors fonamentals i principis democràtics de la UE, la llibertat i els drets humans.*
- *Fomentar l'enfocament intercultural en el terreny educatiu.*
- *Fomentar les interaccions positives i el sentiment de pertinença.*
- *Formar en l'ús crític i responsable d'Internet.*
- *Promoure el diàleg intercultural com a instrument de participació democràtica i apoderament dels ciutadans.*
- *Incrementar la inversió pública en una educació formal, no formal i informal, accessible i integradora.*

Marc català:

El **Decret 119/2015**, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, estableix a l'article 3 els objectius següents:

- a) Conèixer, valorar i aplicar els valors i les normes de convivència per ser un ciutadà lliure capaç de prendre compromisos individuals i col·lectius, respectar els drets humans i acceptar el pluralisme propi d'una societat democràtica.*
- c) Adquirir habilitats per mantenir i millorar el clima de convivència i per prevenir i gestionar de forma positiva els conflictes, tant en l'àmbit familiar com en l'àmbit escolar i social.*
- d) Respectar el dret a la diferència de les persones i debatre críticament les diferències culturals i religioses des d'una perspectiva intercultural.*

I a l'annex 2:

- *dins l'àmbit lingüístic, contempla la dimensió plurilingüe i intercultural a tots els cicles. Les competències d'aquesta dimensió plantegen continguts relacionats amb les habilitats i destreses per a la convivència, el respecte i l'enteniment entre les persones basats ens els usos socials de les llengües en contextos multilingües.*
- *dins l'àmbit d'educació en valors, trobem l'àrea d'educació en valors socials i cívics, estructurada en quatre blocs; aprendre a ser i pensar de manera autònoma; aprendre a actuar de manera autònoma i coherent; aprendre a conviure i aprendre a ser ciutadans responsables en un món global.*

El **Decret 187/2015**, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, una de les finalitats de la qual és garantir la igualtat real d'oportunitats per desenvolupar les capacitats individuals, socials, intel·lectuals, artístiques, culturals i emocionals de tots els nois i noies, a l'article 3 contempla els objectius següents:

- a) *Assumir amb responsabilitat els seus deures i exercir els seu drets respecte als altres, entendre el valor del diàleg, de la cooperació, de la solidaritat, del respecte als drets humans com a valors bàsics per a una ciutadania democràtica.*
- d) *Enfortir les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i amb relació amb els altres, i rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre els conflictes pacíficament.*
- f) *Conèixer, valorar i respectar els valors bàsics i la manera de viure de la pròpia cultura i d'altres cultures en un marc de valors compartits, fomentant l'educació intercultural, la participació en el teixit associatiu del país, i respectar-ne el patrimoni artístic i cultural.*
- g) *Identificar com a pròpies les característiques històriques, culturals, geogràfiques i socials de la societat catalana, i progressar en el sentiment de pertinença al país.*

I estableix als diferents àmbits del currículum:

- *dins l'àmbit lingüístic, a la dimensió actitudinal i plurilingüe, especifica que s'ha de reconèixer, respectar i valorar la diversitat lingüística de Catalunya, d'Espanya, d'Europa i del món.*
- *dins l'àmbit social, a la dimensió cultural i artística, engloba la comprensió i anàlisi del fet cultural del nostre país, les aportacions que s'han fet d'altres societats i civilitzacions, el valor educatiu del patrimoni cultural i l'enriquiment que ha comportat l'intercanvi amb altres cultures.*
- *dins l'àmbit d'educació per al desenvolupament personal i la ciutadania especifica que contribueix a la formació d'una ciutadania democràtica, crítica i compromesa amb la millora de la societat en la mesura que afavoreix l'exercici dels drets, dels deures i de les responsabilitats que es desprenen dels drets humans. A més, promou les actituds imprescindibles per viure i conviure en la societat actual, complexa i diversa.*

4. Elements bàsics per consolidar l'educació intercultural

Fruit de la feina del grup de treball d'interculturalitat, afloren uns elements clau per aprofundir en l'estudi i consolidar l'educació intercultural. Aquests elements que seguidament presentem, es distribueixen per àrees concretes d'actuació.

Un plantejament global de la interculturalitat necessita una acció coordinada i coherent entre tots els agents educatius que intervenen en els diferents espais i temps dels nostres alumnes. És per això que entenem que aquest document ha de plantejar-se des dels tres àmbits d'aula, centre i entorn.

ÀMBIT	ÀREA	ELEMENTS
AULA	Acció tutorial	Identitat múltiple Participació Orientació escola, relacional i social
	Gestió d'aula	Heterogeneïtat Actituds del professorat Metodologies cooperatives
	Educació en valors i Convivència	Prevenició dels extremismismes violents Educació en valors, autoestima, educació emocional, assertivitat... Valors compartits, drets humans, drets democràtics... Reconeixement mutu Gestió positiva dels conflictes Eliminació d'estereotips i prejudicis
	Currículum	Èxit educatiu Expectatives per a tothom Educació per a la ciutadania / ètica / educació moral Currículum intercultural Religions Servei comunitari
CENTRE	Organització	Gestió de la diversitat cultural i de creences Prevenició extremismismes Formació del professorat Gestió d'espais Documentació de centre
	Acollida	Pla d'acollida de l'alumnat i les famílies Suport Lingüístic i social
	Participació	Sentiment de pertinença
ENTORN	Famílies	Coresponsabilitat
	Alumnat	Servei Comunitari Arrelament a l'entorn
	Comunitat educativa	Projectes comunitaris Plans educatius d'entorn

Tenint en compte la multiplicitat d'elements que intervenen en la interculturalitat, es considera oportú delimitar la prioritització de la tasca encomanada en quatre elements clau que el grup de treball creu imprescindibles. Aquests elements són:

ÀMBIT	ELEMENT
AULA	Identitat múltiple
	Valors compartits/sentiment de pertinença
CENTRE	Formació del professorat
ENTORN	Relació amb les famílies

5. Pràctiques educatives de referència

Entenem com a pràctiques educatives de referència¹ les intervencions docents que faciliten el desenvolupament d'activitats eficients i que esdevenen referents exemplificadors per cercar-ne la transferència a altres contextos. Es tracta d'intervencions contextualitzades que obeeixen a una seqüència formativa planificada, que es desenvolupen amb la metodologia, les activitats i els recursos més adequats, i que generen aprenentatges significatius en un col·lectiu representatiu d'estudiants. A la vegada, es tracta de propostes que disposen d'un sistema d'avaluació que permet reflexionar sobre el disseny i els resultats i reorientar les per aconseguir una millora continuada.

Per determinar una pràctica educativa de referència d'interculturalitat, en un sentit estricte, es considera que cal que complexin els criteris següents:

- Que estigui vinculada al projecte educatiu de centre (o als projectes educatius en cas de més d'un centre)
- Que afecti directament a coneixements i/o a valors i/o a l'organització de centre.
- Que concreti els aprenentatges que es volen assolir i la valoració dels aprenentatges que realment s'adquireixen.
- Que es tracti d'actuacions a nivell d'aula, centre i entorn, sempre que sigui possible.
- Que s'adreci a la totalitat de l'alumnat.
- Que sigui transferible.

Es poden trobar, annex al document, tres exemples de pràctiques educatives de referència en educació intercultural, amb els següents títols:

- El criquet uneix. Institut Rubió i Ors i Institut Europa, de L'Hospitalet de Llobregat.
- Taller de famílies. Institut Alexandre de Riquer, Escola Alta Segarra i Llar d'infants La Boiret, de Calaf.
- Llengües compartides al PEE de Sabadell. Escola bressol municipal Joan Montllor, Escola Agnès Armengol, Escola Juan Ramón Jiménez, Escola Joan Montllor, Institut Vallès, Institut Arraona, Institut Agustí Serra i Escola d'adults de Torrerome.

¹ El document marc de la innovació pedagògica del Departament d'Ensenyament defineix les **pràctiques educatives de referència** com "iniciatives del professorat vinculades al projecte educatiu del centre que evidencien una millora educativa, així com els materials i recursos educatius elaborats pel professorat, un cop han estat implementats i sempre que aportin millores per a l'aprenentatge."

6. Formació del docent en competència intercultural

6.1. Objectiu

L'objectiu de la formació del professorat pel que fa a interculturalitat és que els docents adquireixin eines i habilitats cognitives, afectives i de relació, i pràctiques necessàries perquè, amb eficàcia, puguin atendre, acompanyar i treballar amb la totalitat de l'alumnat en un context social multicultural.

6.2. Marc conceptual

J.A. Jordán (2007) constata que el grau de formació assolit pel professorat, en general, en educació intercultural és encara baix i que això fa que les demandes més habituals siguin de formació tècnica-compensatòria (“Què hem de fer amb els alumnes que tenen una llengua diferent de la de l'escola?”) o informativa-cognitiva (“Conèixer els trets culturals-religiosos dels grups ètnics més representatius a l'escola”). Postula que la formació permanent del professorat, sempre que es pugui, s'hauria de fer dins del propi centre, a partir de les pròpies dinàmiques, de les necessitats més sentides. Aquesta formació hauria de tenir tres dimensions bàsiques:

- La cognitiva, que es podria subdividir en dues: la informativa, sense caure en reduccionismes; i la crítica o clarificadora per remoure i transformar els esquemes mentals del professorat.
- La tècnica o competencial per tal d'adquirir un repertori d'estratègies organitzatives i didàctiques per treballar en un marc de diversitat cultural: elaboració de currículums i programacions interculturals; estratègies per incrementar l'èxit escolar de tot l'alumnat; i respostes per acollir alumnat d'incorporació tardana.
- I, molt especialment, l'actitudinal, que començaria per l'autoconeixement reflexiu del propi professorat i seguiria per l'anàlisi de casos i vivències reals.

M. Sabariego (2003) coincideix plenament amb Jordán en remarcar que “l'educació intercultural representa no només l'adquisició de coneixements, sinó, sobretot, un canvi d'actituds, creences, idees i preconcepcions”, una autèntica resocialització del professorat, i en que “els seminaris, els grups de treball i els assessoraments als centres” són molt més efectius que altres modalitats formatives.

X. Besalú (2011) emfasitza la cura de la persona del docent, que considera el recurs pedagògic essencial, i proposa l'adquisició de quatre competències bàsiques:

- L'ètica: una pedagogia que faci front a la deshumanització i a la indiferència i que respecti la singularitat de cadascun dels alumnes.
- La curricular: la capacitat per dissenyar, desenvolupar i avaluar les diverses àrees i competències del currículum en clau més científica, funcional i intercultural.
- La didàctica, que fa referència a la qualitat i l'eficàcia de les activitats d'ensenyament i aprenentatge i dels diversos mitjans disponibles.
- L'organitzativa, per la seva capacitat estratègica per condicionar les interaccions i les possibilitats de la intervenció educativa directa, més enllà del currículum ocult que transmet.

Formar docents per treballar a les aules del nostre país avui és formar per atendre la diversitat cultural.

Tot l'alumnat ha de ser capaç de conèixer en una societat plural. Per aconseguir-ho cal que els docents tinguin el que anomenem competència intercultural.

L'educació intercultural ha de desenvolupar-se de manera interdisciplinària, treballant tot el professorat en equip a l'hora d'ensenyar, investigar, elaborar materials didàctics i avaluar les experiències docents.

El Departament d'Ensenyament inclou entre els objectius plurianuals del model de formació del professorat el següent: "Millorar l'educació intercultural i la competència comunicativa i lingüística dels alumnes en el marc del desenvolupament del plurilingüisme efectiu".

6.3. Orientacions

La formació permanent ha de tenir, entre els seus continguts, la competència intercultural perquè el professorat actuï des d'una perspectiva intercultural a la seva tasca docent.

És per això que els temes d'equitat, drets democràtics, valors compartits i el reconeixement de la diferència han de ser els eixos d'una formació amb perspectiva intercultural.

➤ Continguts

Exercir la docència, amb perspectiva intercultural, demana unes habilitats o competències professionals que s'han d'aplicar en l'ús constant de la reflexió i de l'acció. En concret, la competència intercultural afecta a un seguit d'àmbits:

1. Cognitiu, que es refereix a la comprensió de la pròpia cultura i la dels altres, a través d'una anàlisi reflexiva i crítica, la comprensió del pluralisme cultural existent en el món i en els nostres contextos més propers. Aquesta reflexió i comprensió ha de derivar en un seguit d'aprenentatges.
2. Ètic, que implica l'educació en valors, per a la convivència, per a la ciutadania i els drets humans. Una pedagogia que ha de respectar la singularitat i que formi persones lliures i responsables.
3. Pràctica docent:
 - a. Curricular, que implica dissenyar, desenvolupar i avaluar les àrees del currículum des d'una perspectiva intercultural, incorporant visions universals, representatives, plurals i contrastades. És important fer aflorar la diversitat de l'aula mitjançant el currículum per tal que tot l'alumnat pugui sentir el currículum com a propi.
 - b. Metodològica, per la qual es planifiquen activitats per a què tot l'alumnat treballi uns mateixos objectius i competències, però cadascú al seu ritme i amb la possibilitat de realitzar tasques diferents
 - c. Organitzativa: condiona les interaccions, els aprenentatges i la intervenció educativa a nivell d'aula (gestió d'aula, criteris d'agrupament de l'alumnat). I condiona les decisions d'organització a nivell de centre: establiment dels processos participatius de cadascun dels sectors de la comunitat educativa, dels processos d'acollida, dels criteris d'assignació de professorat als grups classe, organització d'horaris i gestió dels espais del centre...

Seguidament es presenten els principals elements de la competència intercultural que configuren aquests àmbits:

ÀMBITS		ELEMENTS
Cognitiu		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Identitat múltiple ✓ Anàlisi crítica de la cultura pròpia i dels altres ✓ Ser conscient del context multicultural més immediat del centre ✓ Entendre què vol dir diversitat cultural ✓ Desenvolupament competències interculturals
Ètic		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Valors compartits ✓ Reconeixement de la diversitat ✓ Comprendre com la cultura, estereotips...influeixen en les nostres interaccions ✓ Gestió positiva dels conflictes ✓ Relacions amb les famílies ✓ Gestió de creences
Pràctica docent	Curricular	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Àrees del currículum
	Metodologia	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Participativa ✓ Col·laborativa
	Organització aula	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gestió aula
Organització centre:		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Processos participatius ✓ Processos acollida ✓ Gestió espais / horaris / tutors

➤ Tipologia formativa

En el moment de dissenyar el tipus de formació més adequat a cada centre educatiu, cal tenir en compte les següents consideracions:

- Cal que impliqui la totalitat del professorat per tal que es consolidi la formació en la pràctica educativa del centre i suposi un avenç en el treball de l'educació intercultural.
- Ha de partir de realitats concretes i evitar una acció formativa massa ambiciosa i dispersa que difícilment podrà portar canvis reals en els centres.
- Ha d'optar per una modalitat formativa vivencial i respectuosa amb els coneixements, les creences i les pràctiques de cadascú per compartir-ho críticament amb els companys/es amb l'objectiu d'avançar junts. Els canvis que s'adoptin en aquests aspectes de valors i actituds han d'afectar al centre a tots els nivells, tant el curricular a totes les àrees com el de les variables estructurals de centre.

El Pla de Formació permanent del Departament d'Ensenyament possibilita una sèrie d'opcions formatives que donen resposta a les necessitats formatives del professorat i dona prioritat a les que es realitzen en el propi centre lligades a projectes de canvi o millora del centre. Les modalitats preferents són l'assessorament i la Formació interna de centre (FIC).

Independentment de l'opció formativa que pugui escollir cada centre, és important que els centres facin reunions de claustre periòdiques per debatre sobre l'educació intercultural i alinear-la amb el context multicultural més immediat del centre per tal de analitzar les necessitats i prioritzar les actuacions a realitzar.

7. Família i centre educatiu

7.1. Objectiu

Des d'una perspectiva intercultural, l'objectiu respecte a les famílies és acompanyar-les en la vida i la cultura del centre dins un context social multicultural i, alhora, fer-los participants dels projectes que s'hi desenvolupen. A més, tracta també d'enfortir la cohesió social mitjançant l'arrelament a l'entorn més proper.

7.2. Marc conceptual

J. Garreta (2016) assenyala alguns factors exteriors als centres que tenen influència en la participació de les famílies: un entorn social democràtic i participatiu; un marc legislatiu que estimula la participació; el paper dels ajuntaments i l'existència de plans educatius d'entorn. Però afirma que els més influents són els interns: el lideratge de l'equip directiu; la cultura organitzativa del centre; la formació dels docents; el sentiment de pertinença de les famílies; el funcionament de l'AMPA; els canals de comunicació i transparència... I entre els punts febles de la participació de les famílies a l'escola esmenta els següents: una legislació general que ho afavoreix poc; la poca cultura participativa de la societat; la cultura organitzativa dels centres i la gestió dels equips directius; una comunicació que sol anar en un únic sentit; l'actitud del professorat i d'algunes famílies...

L'estudi de M. Comas i altres (2014) diferencia entre dos tipus d'implicació dels pares i mares en l'escolarització dels seus fills i filles, que consideren cabdal pel que fa al seu èxit o fracàs escolar: les activitats i actituds a casa i les que es duen a terme a l'escola. Pel que fa a la implicació individual, ressegueixen tant les reunions privades amb el tutor del fill com les reunions col·lectives d'inici de curs, que solen tenir una assistència alta, amb poques diferències segons les característiques de les famílies. En canvi, en la participació més informal (festes, activitats lúdiques, xerrades, cursos, comissions de treball...), les famílies d'origen immigrant hi assisteixen força menys. Un fenomen semblant passa en relació a l'afiliació i participació a les AMPAS. La conclusió, doncs, és clara: els pares i mares d'origen estranger tenen una presència a l'escola molt inferior a la dels autòctons, on s'hi concentren molts dels factors que desincentiven la participació: ingressos baixos, baix nivell d'estudis i monoparentalitat. Però també s'afirma que "l'arrelament i la creació de llaços amb la comunitat són clau per superar les barreres de la participació".

La diversitat de famílies és un fet, i això requereix que el centre educatiu adopti camins diferents per acollir, atendre i acompanyar aquesta diversitat. Per tal d'encarar l'educació des d'una perspectiva intercultural caldrà també conèixer i comprendre els universos familiars. Així mateix, la participació de les famílies en els centres ha de tenir com a base l'equitat. Tenint en compte la diversitat familiar i l'equitat, trobem dues dimensions que es complementen:

- Dimensió cognitiva: promou la visió sobre la diversitat familiar superant les visions essencialistes o estàtiques de les famílies.
- Dimensió afectiva i relacional: fomenta el tractament específic d'acord amb la realitat de cada família.

Una consideració a tenir present com a intersecció entre les dues dimensions és que no totes les famílies poden o han de participar de la mateixa manera o al mateix ritme.

Solament si incorporem la perspectiva intercultural als centres educatius serem capaços d'aconseguir una major implicació i participació de les famílies, a la vegada que se sentiran part de la comunitat educativa. Una de les condicions que ajudarà a assolir l'èxit educatiu de l'alumnat.

7.3. Orientacions

- Processos d'acollida

Perquè les famílies participin del projecte educatiu del centre, cal que el puguin sentir com a propi i sentir-se vinculats i part activa des d'un primer moment. En aquest sentit, el centre ha de preveure en el Pla d'acollida de centre actuacions específiques per a l'acollida de les famílies. D'altra banda, el mateix Pla també ha de preveure la manera de respondre a les famílies en tots els moments en què s'acosten al centre, de forma que hi hagi una bona relació i entesa que fonamentin les bases d'una bona col·laboració.

Els processos d'acollida mereixen una atenció especial perquè, com a primer moment de contacte, esdevenen un element clau per a la creació de vincles, per establir un bon clima relacional i per afavorir la participació i implicació en el centre de tots els seus membres. Per aquest motiu, el Pla d'Acollida de centre ha de crear una estructura organitzativa que permeti plantejar l'acollida com un procés gradual i ben seqüenciat en el temps, no quedant restringida a un primer contacte o trobada inicial. Dins d'aquest procés, la carta de compromís educatiu és un document clau que permet a les famílies formalitzar la seva coresponsabilitat i implicació amb el centre educatiu.

Una bona acollida ha d'afavorir i permetre compartir què es fa en el centre, per què es fa i de quina manera, com i quan poden participar les famílies en tot el procés. És un bon moment per tenir coneixement de les circumstàncies familiars i compartir les expectatives, necessitats, responsabilitats d'ambdues parts i iniciar els primers compromisos, que poden quedar recollits en la carta de compromís educatiu. També és clau recollir les inquietuds i les preocupacions de les famílies envers els seus fills/es per possibilitar xerrades i tallers en relació a aquestes demandes, fent protagonistes també a les famílies i els alumnes que ja pertanyen al centre.

Aquest apropament es fa especialment rellevant en els casos de famílies nouvingudes o en risc d'exclusió social. Construir ponts de confluències, tant personals com culturals, i mirades compartides, entre família i escola, pot aportar a l'alumne el marc necessari per desenvolupar altes expectatives d'èxit educatiu.

- Participació

D'altra banda, s'ha de facilitar l'acompanyament i la participació col·lectiva per continuar la coresponsabilitat creada amb la carta de compromís. Així mateix, la participació en òrgans col·legiats i comissions mixtes (AMPA, Consell Escolar...) amb uns objectius clars i reals, juntament amb l'equip directiu, fa que la participació de les famílies contribueixi a la millora de la qualitat del sistema i al

govern dels centres, així com a l'obertura d'espais de relació. Una qüestió a tenir en compte des dels centres és la flexibilitat horària del professorat per atendre als pares.

- **Acompanyament**

Un aspecte important de la implicació de les famílies és l'acompanyament escolar a casa. Això no vol dir assumir tasques que no són pròpies, com fer-los els deures. Un bon acompanyament implica assegurar-se que fan els deures o reforçar els continguts escolars amb les activitats familiars diàries. Per altra part, no hem de percebre aquest acompanyament únicament com un seguiment dels deures o els resultats acadèmics dels joves; s'han de compartir expectatives i treballar el creixement personal i emocional dels alumnes amb coresponsabilitat amb el tutor/cotutor. Per realitzar aquest procés de manera positiva és necessari que es treballi conjuntament, amb coherència i coordinació. Una bona relació amb el centre, les reunions periòdiques amb el/la tutor/a i un canal de comunicació fluït fa que sigui més profitós i positiu aquest acompanyament.

- **Arrelament a l'entorn**

Finalment, per enfortir l'arrelament a l'entorn més proper, s'han de consolidar les federacions d'AMPAS i facilitar la seva coordinació. S'ha de treballar per fortificar la cultura organitzativa d'intercentres i les xarxes que vertebrin la comunicació i cohesió en la vida diària. Per això és important treballar a partir de les necessitats, i tenir a l'abast famílies mediadores.

El Departament d'Ensenyament disposa dels **Plans educatius d'entorn** (PEE) per afavorir aquest arrelament. Els PEE són una proposta educativa que vol donar solució a les múltiples necessitats de la nostra societat. Són instruments per donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives, coordinant i dinamitzant l'acció educativa en els diferents àmbits de la vida dels infants, joves i les seves famílies.

- **Coresponsabilitat família - escola dins una perspectiva intercultural**

Per a una millor comprensió d'aquesta relació entre famílies i centre, s'ha fet una classificació dintre dels 3 àmbits d'actuació (aula, centre i entorn) i emmarcant-los dintre de dos registres: el d'implicació de família, que implica accions determinades per a algunes famílies, en concret les famílies novingudes; i el de suport a la competència intercultural, que vol fer participants d'aquesta relació al conjunt de totes les famílies del centre.

ÀMBIT	CORESPONSABILITAT	PERSPECTIVA INTERCULTURAL
AULA	1. Acompanyament escolar a casa: <ul style="list-style-type: none"> • Deures • Apoderament de les famílies 2. Tutor/a com a vincle entre centre i família 3. Reunions	1. Implicació tutor i família 2. Construcció identitat múltiple 3. Flexibilitat horària professor per atendre pares 4. Expectatives positives 5. Aplicació de la dimensió afectiva i relacional, fomentant el tractament específic d'acord amb la realitat de cada família

CENTRE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Processos acollida <ul style="list-style-type: none"> ● Reunions col·lectives: portes obertes, acollida inicial ● Xerrades temàtiques / escola de pares / tallers ● Implicació famílies i alumnes que ja pertanyen al centre 2. Participació: <ul style="list-style-type: none"> ● AMPA, Consell Escolar ● Comissions mixtes ● Inclusió de pares delegats de cada aula a l'AMPA ● Equip directiu coordinador AMPA ● Objectius clars i reals 3. Formació segons necessitats <ul style="list-style-type: none"> ● Xerrades temàtiques en relació a les inquietuds de les famílies 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Processos d'acollida <ul style="list-style-type: none"> ● Tallers per crear vincles família – escola ● Famílies acompanyants ● Famílies mediadores 2. Participació <ul style="list-style-type: none"> ● Obertura espais de relació i participació amb les famílies tenint en compte la seva realitat ● Espais informals de relació 3. Fomentar entre el professorat la dimensió cognitiva, tot promovent la visió sobre la diversitat familiar 4. Participació tenint en compte la dimensió transformadora, basat en que no totes les famílies poden, necessiten o han de participar de la mateixa manera
ENTORN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arrelament a territori <ul style="list-style-type: none"> ● PEE ● Tallers segons necessitats 2. Coordinació AMPAS <ul style="list-style-type: none"> ● Cultura organitzativa d'intercentres 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Espais informals de relació <ul style="list-style-type: none"> ● Obertura espais de relació amb les famílies ● Famílies acompanyants ● Famílies mediadores 2. Associacionisme <ul style="list-style-type: none"> ● PEE

8. Valors compartits

8.1. Objectiu

Els alumnes, en el marc d'una escola inclusiva, i des d'una perspectiva intercultural, han d'aprendre a ser competents per viure i conviure d'acord amb els valors propis d'una societat democràtica: la llibertat i la responsabilitat personal, la solidaritat, el respecte, la igualtat i l'equitat, alhora que adquireixen el sentiment de pertinença que es podria descriure com la necessitat que tots tenim de formar part d'una identitat col·lectiva, d'un conjunt social. Aquest sentiment forma part intrínseca de l'ésser humà.

8.2. Marc conceptual

P. Folgueiras i altres (2008) argumenten que una bona formació per a la ciutadania, en un context multicultural, hauria de tenir tres components bàsics:

- el sentiment de pertinença a una comunitat
- la competència ciutadana, orientada a la comprensió de la democràcia i dels drets humans i al desenvolupament del judici crític
- la participació en els assumptes públics

Així mateix, consideren que són elements clau per treballar el sentiment de pertinença i la competència ciutadana:

- el coneixement mutu
- l'acceptació (actitud d'obertura cap a l'altre)
- la valoració des de l'emotivitat positiva (a partir del contacte, l'intercanvi, el diàleg i la visió crítica)
- la cohesió social i el desenvolupament personal
- la ciutadania intercultural (contra l'exclusió i a favor del reconeixement de totes les identitats)

Finalment, pel que fa a la participació, el document destaca facilitar l'accés als recursos de la comunitat, el foment d'actituds responsables i de comportaments compromesos amb la transformació social, explorar a fons les possibilitats del projecte de "ciutats educadores" i practicar la democràcia participativa en el propi centre.

Un dels eixos del Pacte Nacional per a la Immigració, signat el desembre de 2008 i actualitzat el 2012, és el que fa referència a la "integració en una cultura pública comuna", com a projecte de convivència i cohesió. Les bases d'aquesta cultura pública, com a principis bàsics d'organització de la societat catalana són: els valors democràtics, el respecte dels drets humans i la importància concedida a la igualtat i el pluralisme.

Per aconseguir-ho "és necessari que totes les persones se situïn en un pla d'igualtat d'oportunitats, i que els estereotips i els prejudicis i el racisme social i institucional siguin categòricament rebutjats". I es fixa cinc reptes:

- fomentar la participació en la vida pública, desenvolupant polítiques actives que promoguin la convivència en l'espai públic i fomentant la incorporació i la participació en les entitats culturals i esportives, en les associacions, en les entitats polítiques, els sindicats, en les entitats empresarials i de comerç, entre altres.
- fer del català la llengua pública comuna, que “expressa voluntat de pertinença, manifesta la voluntat d'acceptació i contribueix a la cohesió social”, alhora que cal fomentar la valoració de la linguodiversitat.
- conviure en la pluralitat de creences, conviccions i opcions de pensament i consciència, en el marc de la laïcitat, garantint el dret a l'exercici de la pràctica religiosa i el respecte i l'aconfessionalitat de les institucions i de l'administració pública.
- assegurar la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, incloure la perspectiva de gènere i reforçar les accions destinades a eradicar la violència masclista.
- reforçar les polítiques adreçades a la infància, la joventut, la gent gran i les famílies (afavorint –en aquest cas– l'accés a programes de formació dirigits a pares i mares amb fills de 0 a 16 anys).

Per aconseguir una societat cohesionada, és necessari reconèixer totes les manifestacions identitàries que existeixin en el si de la comunitat, sempre i quan aquestes no atemptin contra els principis bàsics de convivència: el respecte, la solidaritat, el reconeixement de les diferències, la solidaritat, la responsabilitat social i, en definitiva, les actituds democràtiques i interculturals. Així mateix cal vetllar per l'equitat, establint mecanismes que permetin que tothom tingui els mateixos drets i possibilitats. Entre aquests drets és important considerar el dret a la participació social i l'expressió cultural de tots els grups socials. Assolir aquesta fita ens aproparà a tots malgrat les diferències que puguem tenir. En aquest sentit, els centres educatius són llocs privilegiats on potenciar la capacitat participativa dels alumnes.

Aquests aspectes són necessaris per a la construcció d'una identitat col·lectiva, basada en un marc compartit de principis, valors, drets i deures que configuren la nostra societat, i posen les bases de la convivència. Aquesta construcció identitària ha de garantir la participació en la vida pública de tota la població, a través de les entitats i associacions; el coneixement i ús de les llengües oficials, remarcant el reconeixement del paper de la llengua catalana com a llengua de cohesió social; facilitar el coneixement mutu i el respecte per la pluralitat de creences i conviccions; i la igualtat d'oportunitats entre homes i dones en tots els àmbits públics i privats. Una societat on es valora la democràcia com un valor en comú i també el compromís de la persona com a ciutadà actiu que participa i és protagonista en la presa de decisions. Es tracta d'identificar-se amb una societat que valora la diversitat, que accepta que tothom és diferent i que es centra en allò que uneix les persones.

8.3 Orientacions

Tal com ja s'ha dit, per a la construcció d'aquesta identitat col·lectiva, el centre educatiu hi pot donar resposta mitjançant el treball en els següents àmbits:

- Fomentant l'educació en els valors propis d'una societat democràtica.
- El currículum escolar, tant el d'educació primària com el de secundària, marquen el treball a realitzar sobre el l'educació en valors que, a més a més indiquen que s'ha de treballar d'una manera transversal. En el cas de secundària, s'estableix la Declaració Universal dels drets humans com a

contingut clau, com també ho són els valors universals i els valors compartits, definint-la com “*un codi moral consensuat que es fonamenta en la igual dignitat de tots els éssers humans i la corresponent igualtat en drets i llibertats. Aquest caràcter moral apareix quan es consideren les seves prescripcions com a deures que cada persona té respecte la resta d'éssers humans. Per això es pot dir que la Declaració constitueix una ètica mínima compartida*”

- Assegurant el coneixement de les llengües oficials i fent del català una **eina comunicativa** comuna que fomenta la igualtat d'oportunitats i la cohesió social.

És necessari promocionar i consolidar la llengua pròpia com a eix vertebrador d'un projecte educatiu plurilingüe i d'un model educatiu intercultural, amb una finalitat de cohesió social. És important també el reconeixement de les llengües familiars i l'obertura a tothom de les mateixes com un element de reconeixement.

- Fomentant la convivència en una societat amb pluralitat de creences.

En relació a la convivència en la pluralitat de creences, fomentar el diàleg interreligiós. És necessari facilitar espais per parlar i compartir amb tot el professorat del centre les accions i orientacions que ajudin a gestionar la diversitat de creences existent en els centres educatius, compartint documents com ara la **Guia per al respecte** a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya. En aquest sentit, caldria revisar la normativa actual sobre l'ensenyament de la religió –de les religions– als centres educatius: primer, perquè es planteja com alternativa a l'educació en valors socials i cívics; segon, perquè separa l'alumnat en funció de la creença religiosa escollida; en tercer lloc, perquè el currículum de les diverses religions presenta un caire clarament catequètic i poc crític; i, en darrer terme, perquè impedeix de fet el diàleg interreligiós.

- Promovent la igualtat d'oportunitats des d'una perspectiva de gènere.

Cal assegurar la igualtat d'oportunitats entre nens i nenes. La **coeducació** proporciona estratègies que poden modificar les relacions de poder, d'abús i de limitacions estereotipades per diversitat sexual i de gènere i que es manifesten de forma més rellevant en algunes cultures. Així mateix, una bona acció coeducadora és fonamental per prevenir la violència masclista per reduir conductes de risc i per facilitar la detecció prematura de relacions abusives.

- Fomentant la participació a la vida pública.

Pel que fa al foment de la participació a la vida pública, el Departament d'Ensenyament ja ha posat a disposició dels centres dues propostes que la faciliten. D'una banda, mitjançant els Plans educatius d'entorn com a instruments que tenen entre els seus objectius potenciar l'arrelament al territori de tot l'alumnat, facilitant la seva participació en activitats de fora escola i facilitant la implicació en els òrgans participatius previstos en el propi pla.

D'altra banda, l'impuls del Servei comunitari per a l'alumnat de secundària és una acció que promou que els alumnes experimentin i protagonitzin accions de compromís cívic, aprenguin l'exercici actiu de la ciutadania, i posin en joc els seus coneixements i capacitats al servei de la comunitat. Aquesta acció, orientada a desenvolupar la competència social i ciutadana també vol fer augmentar la participació de l'alumnat en la vida associativa del país.

9. Identitat múltiple

9.1 Objectiu

Els centres educatius tenen el repte d'acompanyar i realitzar actuacions educatives per a infants i joves en el procés de construcció de la seva identitat. Actualment, aquest procés és molt complex i abraça diferents aspectes de creixement i de formació individual i en el qual, l'escola té un paper important a desenvolupar.

9.2 Marc conceptual

E. Terrén (2011) es fixa sobretot en les identitats nacionals, el sentiment de pertinença i vinculació a un territori determinat. La hipòtesi dominant en relació als adolescents fills de famílies estrangeres sol ser la del “model lineal de l'assimilació cultural”, segons el qual, “quant més temps passa, la progressiva aculturació es tradueix en una major assimilació cultural i una consegüent dissolució, pèrdua o reducció de la identitat de la primera generació”. Investigacions recents, però, fetes des de la perspectiva del capital social i el transnacionalisme, posen en qüestió la simplicitat d'aquesta hipòtesi i afirmen que els vincles més aviat tendeixen a mantenir-se, si bé amb intensitats i components molt variables. Per altra banda, d'una enquesta feta a 93 adolescents de famílies immigrades, Terrén n'extreu les conclusions següents: la identificació nacional no sol ser per a ells una preocupació central; el 65% dels entrevistats van declarar que no se sentien espanyols, un 20% que sí se sentia espanyol i només un 15% van referir-se a una identitat múltiple o combinada.

M. Chamseddine Habib Allah (2015) diu que “la necessitat de desenvolupar identitats múltiples enriquidores passa per centrar les nostres actuacions pedagògiques en models d'identificació que permetin compaginar la identitat nacional i cultural amb una identitat supranacional, des d'un posicionament obert, flexible i evolutiu”. Mostra com algunes investigacions fetes amb fills de migrants marroquins diuen que la seva identitat “es construeix des de la transculturalitat i la multifiliació a diferents comunitats tals com la família, el grup d'iguals, els valors de la societat d'acollida i la cultura d'origen”.

X. Besalú (2015) parla de la identitat personal com la suma de múltiples pertinences, de diverses identifications flexibles i canviants. En la construcció de les identitats col·lectives sempre hi ha alguns components objectius (llengua, religió, potencial demogràfic, territori de referència, etc.) i uns altres de subjectius (la consciència, el sentiment de formar part d'un grup diferent de la resta). I fa referència a portes per dir que semblaria que “el transnacionalisme podria convertir-se en el patró normatiu d'adaptació dels immigrants del segle XXI, gràcies a la globalització tecnològica, l'augment de la interconnectivitat i les facilitats en les comunicacions”. Aquest transnacionalisme posaria damunt la taula la desterritorialització de les identitats.

El concepte d'identitat ha evolucionat al llarg del temps, al ritme dels canvis socials i de les formes d'analitzar el fenomen identitari per diferents ciències socials i del comportament. La identitat individual de cadascú té a veure amb trets heretats de l'entorn familiar, però també, i fonamentalment, amb tot allò que té a veure amb els aprenentatges que es fan, les relacions amb d'altres persones i

els condicionaments geogràfics, socioeconòmics i culturals que són determinants en la construcció de la identitat.

La identitat és la suma de múltiples pertinences, és el resultat de diverses identificacions, sovint canviants i flexibles, en funció dels contextos i de les situacions determinades. La construcció personal identitària és un procés complex que té dues dimensions: una personal i una altra de col·lectiva.

La identitat col·lectiva està forjada per l'existència d'una demografia suficient, un territori de referència amb característiques pròpies que el distingeixin, una història comuna i sobretot per elements com: els valors, els drets i els deures, la llengua, la religió i la cultura (entesa com a conjunt de produccions, maneres de viure... relacionades amb identitats lingüístiques, territorials i religioses). Aquesta identitat té un component subjectiu: el sentiment i la consciència de formar part d'un grup diferent de la resta. Aquesta voluntat de pertinença significa una preferència volguda, amb la seva implicació d'emocions, interessos, afectes..., per sobre d'altres possibles.

En el cas de les persones emigrades han de fer una reconstrucció identitària ja que porten uns patrons interioritzats amb una identitat cultural formada i que hauran de reformular en entrar en contacte amb la societat d'acollida, on es poden trobar principis oposats als seus. En aquest procés individual, s'hauran de plantejar què han de renunciar i què han de mantenir, i de la nova societat, què han d'adoptar i què no. El que trobem clarament, és que aquesta construcció té un component racional i un altre emocional.

La idea tradicional d'integració era que quan més temps portés l'emigrant en la societat d'acollida, més augmentava la incorporació d'ell i la seva família a la cultura dominant. Aquesta perspectiva ha canviat radicalment amb l'increment de la intensitat en que es produeixen els fluxos migratoris, així com pel flux d'informació que hi ha gràcies a les noves tecnologies.

Les migracions internacionals tenen una dimensió transnacional, sobre tot, durant els primers anys en els quals es manté contacte amb familiars i amics que han quedat als països d'origen. L'espai transnacional se sustenta sobre diversos vincles, entre els quals, els més importants són els econòmics i els emocionals, relacionats amb l'afecte entre pares i fills i entre conjugues. La situació d'immigració es sol viure de forma transnacional, amb un contacte variable segons els casos, entre societat d'origen i d'acollida i exposa d'una manera clara la desterritorialització de les identitats.

El fet de considerar que podem sentir-nos i ser reconeguts com a membres de diferents grups socials, obre les portes a considerar que els individus participen d'identitats col·lectives amb trets a vegades contradictoris que s'articulen entre sí, esdevenint la qüestió identitària quelcom més complex i adoptant diferents modalitats que segons Chamseddine (2015) són:

- Identitat adoptada: L'individu no s'identifica amb la cultura d'origen per evitar el rebuig dels autòctons. És un procés d'aculturació que suposa adoptar de manera progressiva els valors i les pautes de la cultura dominant
- Identitat autoexcloent: L'individu opta per actituds d'aïllament social i situant-se fora de les dues cultures (la d'acollida i la d'origen), experimentant l'absència de pertinença a qualsevol dels dos contextos i definint la seva identitat personal des d'una posició unilateral i molt limitada.

- Identitat comunitària i de resistència: La persona per evitar ser rebutjat pel seu grup cultural, opta per refugiar-se amb grups de compatriotes i a envoltar-se d'objectes i productes propis dels països d'origen amb l'objectiu de reduir la melangia i mantenir el seu equilibri emocional. D'aquesta manera, la relació amb els autòctons són molt limitades.
- Identitat reactiva: Aquesta és una modalitat que apareix com a resposta al rebuig i discriminació rebuda. És un procés de referència identitària ètnica, reactiva, susceptible i defensiva, que comporta unes relacions interpersonals conflictives tant amb autòctons com amb els foranis.
- Identitat compartida: És una modalitat dual i bicultural que permet la inclusió i cohesió social de les persones, on el sentiment de pertinença a ambdues cultures l'experimenten persones emigrants amb una actitud oberta als canvis i a la influència dels dos contextos.

És la identitat compartida o múltiple la modalitat que permet avançar en les societats amb immigració i on la cohesió social ha de construir-se sobre la base d'uns valors i identitats compartits.

9.3 Orientacions

L'acompanyament del procés de construcció de la identitat és un gran repte per a l'escola d'avui dia perquè és un dels pilars importants on l'alumnat pot anar construint la seva identitat singular.

Els infants i adolescents van construir la pròpia identitat amb valors que han de ser compartits tant pel sistema educatiu com per l'entorn més immediat. Els dos àmbits han de contribuir a enfortir la convivència en una societat plural i amb una posició comuna de tots els agents socials que hi intervenen.

Per a aquest treball d'acompanyament, el paper de la tutoria, encara que no sigui en exclusivitat hi té un paper determinant i ha de:

- Crear espais de reflexió i acompanyament de les emocions.
- Fomentar l'esperit crític pel que fa a la valoració de la pròpia cultura i la dels altres
- Donar eines perquè l'alumne no s'avergonyeixi dels seus orígens i es reculli el bagatge de la història personal i familiar
- Treballar els aspectes que els alumnes tenen comú

Així mateix hi ha una sèrie d'elements transversals que afavoreixen la construcció de la identitat i que els centres ha de tenir en compte:

- Formació en Drets humans i ciutadania en el marc curricular
- Evidenciar la democràcia representativa com a forma de govern
- Posar en valor la llengua com a element de cohesió
- Afavorir la presència de creences religioses des d'un punt de vista cultural
- Fomentar l'expressió identitària mitjançant les manifestacions artístiques
- Evitar estereotips i prejudicis i revisar les expectatives envers els alumnes
- Treballar perquè els tots alumnes se sentint bé al centre
- Implementin programes d'orientació educativa i laboral que facin que l'alumnat romangui en el sistema educatiu

- Afavorir la igualtat real d'oportunitats
- Crear espais d'interacció
- Treballar per a la igualtat de gènere

10. Recursos

El Departament d'Ensenyament disposa d'espais web amb diferents recursos existents, tant externs com interns, sobre els aspectes tractats en el grup de treball. Els més rellevants són els següents:

- Web **d'Educació Intercultural** de l'Xtec. En aquest espai web hi trobareu la normativa, els àmbits d'actuació, orientacions i recursos en relació a l'educació intercultural.
- **Projecte de convivència i èxit educatiu: Interculturalitat**. En aquest àmbit de l'aplicatiu del Projecte de convivència hi trobareu orientacions i recursos per treballar la interculturalitat a l'aula, centre i entorn.
- Web **formació permanent** del professorat a l'Xtec. En aquest espai hi trobareu informació sobre el Pla de formació permanent del Departament d'Ensenyament. Així mateix, hi ha a disposició del professorat el curs **Educació intercultural: fonaments teòrics i aplicació en els centres educatius**.
- **Educació Intercultural**. En aquesta publicació del recurs Suport Lingüístic i Social adreçat a alumnes d'origen estranger, hi trobareu orientacions i recursos d'educació intercultural per a aules multiculturals.
- Espai web **"Família i Escola, Junts X l'Educació"**. En aquest espai hi trobareu orientacions i recursos per promoure la implicació de la família en el seguiment de l'evolució acadèmica i personal dels seus fills.

11. Conclusions

L'Educació intercultural és una resposta pedagògica a l'exigència de preparar a la ciutadania perquè pugui desenvolupar-se en una societat plural i democràtica. Té com a finalitat última la igualtat en drets, deures i oportunitats de totes les persones i el dret a la diferència en un marc de valors i elements compartits que configuren una identitat compartida, tot promovent espais de relació i inclusió. Així mateix, promou l'ús de la llengua catalana en un marc plurilingüe com un element de cohesió i igualtat d'oportunitats.

El Departament d'Ensenyament, per tal de revisar, actualitzar, i fer avançar la perspectiva intercultural als centres educatius, es proposa una sèrie d'accions, entre les quals hi ha dur a terme un grup de treball amb els objectius d'analitzar les actuacions sobre educació intercultural que realitzen els centres educatius i com a resultat d'aquest anàlisi, elaborar un document amb orientacions i propostes.

Fruit de la feina del grup de treball es consensuen uns elements clau per aprofundir en l'estudi que ens ocupa. Però tenint en compte la complexitat d'aquests elements i el temps del que es disposa (5 sessions), es considera oportú delimitar l'aprofundiment de la tasca encomanada en quatre elements que es creu imprescindibles: formació del professorat, relació amb les famílies, valors compartits i identitat múltiple.

Les orientacions i propostes per a aquests quatre elements són les següents:

Formació dels docents en competència intercultural

La formació permanent ha de tenir, entre els seus continguts, la competència intercultural perquè el professorat pugui respondre, des de la seva tasca docent, a les necessitats educatives que requereix la nostra societat. Per aconseguir-ho cal que el professorat tingui les habilitats o competències professionals necessàries per formar l'alumnat en la comprensió de la pròpia cultura i la dels altres des d'una perspectiva crítica, potenciar l'educació en valors, impulsar el respecte a la singularitat des de mesures curriculars, metodològiques i organitzatives, gestionar la diversitat de creences existent en els centres i contribuir a formar persones lliures i responsables.

Per al disseny de la formació del centre, cal la implicació de tot el professorat, partir de la realitat concreta i respectar la pluralitat de coneixements, creences i pràctiques de cadascú per tal d'avançar conjuntament.

Famílies i centre educatiu

És important que el centre disposi, en el seu Pla d'acollida, d'actuacions específiques per a les famílies que donin resposta a les seves necessitats per tal de fomentar les bases d'una bona col·laboració. Els processos d'acollida són un element clau per crear vincles i per afavorir la participació i implicació de les famílies. Aquest apropament al centre és especialment important en el cas de les famílies novingudes.

El foment de la participació en òrgans col·legiats i en comissions mixtes, amb objectius ben definits, contribueix a la millora de la qualitat del sistema educatiu i l'obertura a espais de relació entre les famílies i el centre que acaba incidint en l'èxit acadèmic i educatiu dels fills.

En aquest sentit, és especialment important l'acompanyament que les famílies, en coresponsabilitat amb el tutor, puguin realitzar a casa i el seguiment que facin tant acadèmic com personal o relacional de l'alumne.

Valors compartits

Dins el marc d'una escola inclusiva, els alumnes han d'aprendre a ser competents per viure i conviure d'acord amb els valors propis d'una societat democràtica, alhora que adquireixen el sentiment de pertinença que es podria descriure com la necessitat que tots tenim de formar part d'una identitat col·lectiva.

Per facilitar-ho el centre hi pot col·laborar treballant l'educació en valors, assegurant el coneixement de les llengües oficials, fomentant la convivència en una societat amb pluralitat de creences, promovent la igualtat d'oportunitats des d'una perspectiva de gènere, i fomentant la participació a la vida pública.

Acompanyar l'alumne en el desenvolupament de la seva identitat múltiple

La identitat és la suma de múltiples pertinences, el resultat de diverses identificacions, sovint canviants i flexibles i és un concepte que va evolucionat en el temps, fruit dels canvis socials i de l'anàlisi que en fan les ciències socials i les del comportament. La construcció de la identitat és un procés complex i té dues dimensions: una personal i una altra col·lectiva.

Els centres educatius tenen el repte d'acompanyar i realitzar actuacions educatives per a infants i joves en el procés de construcció de la seva identitat. El paper de la tutoria, encara que no exclusivament, és d'especial rellevància en aquest procés i ha de fomentar l'esperit crític pel que fa a la valoració de la pròpia cultura i la dels altres, crear espais de reflexió, acompanyar en la gestió de les emocions i en la construcció d'una singularitat que concilii múltiples pertinences, evitant així possibles replegaments identitaris no desitjats.

Finalment, el grup de treball insta al Departament d'Ensenyament a posar en pràctica les orientacions i propostes contingudes en aquest document per tal d'aprofundir i avançar en l'educació intercultural i que responen als objectius marcats en l'apartat 1. Composició del grup de treball d'aquest mateix document.

12. Bibliografia utilitzada en el grup de treball

- Ballesteros, N., Canimas, J., Gómez, J., Gordó, G. & Ibañez, E. (2015). *Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya*. Col·lecció "Guies sobre la diversitat religiosa"
- Besalú, X. (2015) *Crisis de las identidades: Repensar la diversidad cultural en nuestras escuelas*. (Article inèdit)
- Besalú, X. (2011) *Qué competencias deben poseer los docentes para atender la diversidad cultural*. (Article inèdit)
- Comas, M., Abellán, C., & Escapa, S. (2014). *Com participen mares i pares a l'escola? Diversitat familiar i d'implicació en educació*. Recuperat a <http://www.fbofill.cat/publicacions/com-participen-mares-i-pares-lescola-diversitat-familiar-i-dimplicacio-en-educacio>
- Chamseddine, M. (2015). La construcción de identidad compartida en un aula intercultural. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 18 (3), PAG.69-81. DOI: <http://dx.doi.org/10.6018/reifop.18.3.238841>
- Folgueiras, P., Massot, I. & Sabariego, M. (2008). *La ciudadanía activa e intercultural en alumnado de la ESO*. REIFOP, 27, vol. 11 (3). Recuperat a: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2782151>
- Garreta Bochaca, J., Fortalezas y debilidades de la participación de las familias en la escuela. *Perspectiva Educacional, Formación de Profesores* [en línea] 2016, 55 (Junio-Diciembre) Recuperat a: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=333346580010> ISSN 0716-0488
- Generalitat de Catalunya (2008). *Pacte nacional per a la Immigració*. Recuperat a: http://www.gencat.cat/eapc/revistes/RCDP/Documents_interes/RCDP_40/4A_Pacte_Nacional_Im migracio_ca_doc_final_rcdp40.pdf
- Generalitat de Catalunya (2012). *Pacte nacional per a la Immigració. Comissió de seguiment. Document de consens*. Recuperat a: http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/05immigracio_refugi/03politiqu esplansactuacio/02pactenacionalimmigracio/document_consens_2012/document_consens.pdf
- Jordán, José Antonio (2007). Formación intercultural del profesorado de secundaria. *ESE. Estudios sobre educación*, (Nº 12), PÁG.59-80. Recuperat a: <http://dadun.unav.edu/handle/10171/9000>
- Resolución del Parlamento Europeo P8_TA(2015) de "Prevenición de la radicalización y el reclutamiento de ciudadanos europeos por organizaciones terroristas". Estrasburgo, 25 de noviembre de 2015
- Resolución del Parlamento Europeo P8_TA(2016)0005 de "El papel del diálogo intercultural, la diversidad cultural y la educación en la promoción de los valores fundamentales de la UE". Estrasburgo, 19 de enero de 2016
- Sabariego, M. (2003). La formación del profesorado en educación intercultural. *Temps d'Educació*, (Nº27), PAG.33-52. Recuperat a: <http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/126376>
- Terrén, E. (2011). Identidades desterritorializadas. El sentimiento de pertenencia nacional entre los adolescentes de familias inmigradas. *Papers. Revista De Sociologia*, 96(1), 97-116. DOI: <http://dx.doi.org/10.5565/rev/papers/v96n1.160>

Annex

Pràctica educativa: El criquet uneix

Dades del centre educatiu

Nom	Institut Rubió i Ors / Institut Europa
Municipi	L'Hospitalet del Llobregat
Servei territorial	Barcelona Comarques

Breu resum de la pràctica

L'alumnat del Pakistan i de l'Índia que té entre 15 i 17 anys, rep una formació sobre el vocabulari i regles de joc del criquet, per a després ensenyar el joc als seus companys i companyes, utilitzant el català com a llengua vehicular. La finalitat és donar a conèixer part de la seva cultura mitjançant trobades esportives que creen lligams entre joves de diferents orígens i afavoreixen la bona convivència, el trencament de prejudicis i l'apoderament de la població índia i pakistanesa.

Àmbits d'actuació

Centre / Entorn

Agents educatius implicats

Centre de Normalització Lingüística de l'Hospitalet (CNL)
Servei de Mediació Comunitària (SMC)
Regidoria d'Esports de l'Ajuntament de l'Hospitalet
Associació Joves per a la Igualtat i la Solidaritat (JIS)
Assessor LIC

Descripció de la pràctica

Curs acadèmic	2016-2017
Punt de partida	Aquest projecte pedagògic es va iniciar el curs 2015-16 a l'Institut Europa i durant el curs 2016-17 es va estendre a l'Institut Rubió i Ors. És un sol projecte impulsat pels dos instituts però amb el suport d'un grup motor format pel Centre de Normalització Lingüística de l'Hospitalet (CNL), el Servei de Mediació Comunitària (SMC), l'Àrea d'Esports i l'Associació JIS, sota el marc del Pla Educatiu d'Entorn (PEE) de la Regidoria d'Educació d'aquesta ciutat. Aquest grup és el responsable de planificar, conjuntament amb els dos instituts, totes les seves etapes, realitzar la formació, acompanyar els grups i professorat durant els partits, coordinar la trobada final entre instituts i ajudar en els processos d'avaluació amb l'alumnat i professorat dels centres.
Desenvolupament de l'experiència	<p>El projecte es porta a terme als instituts Europa i Rubió i Ors, a la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat, amb la finalitat de millorar la convivència entre diferents comunitats culturals mitjançant la promoció i l'ús del català com a eina per afavorir la cohesió social. En aquest projecte, un grup d'alumnat voluntari o "grup dinamitzador" que coneix el joc del criquet (majoritàriament d'origen indi i pakistanès) aprèn el vocabulari del criquet en català i les seves regles per poder ensenyar-lo a altres companys/es que no el coneixen i dinamitzar partits conjunts. Respon a la necessitat social de trencar prejudicis i estereotips culturals, i també de reforçar la cohesió social entre joves de diferents orígens.</p> <p>El projecte finalitza amb una trobada i partit entre els equips dels diferents centres formats per alumnat voluntari tant del grup dinamitzador com de la resta del grup classe.</p> <p>En aquest sentit, el projecte pretén promoure la convivència entre els diferents col·lectius, potenciar les relacions interculturals i la resolució de conflictes, fomentant l'ús del català entre les comunitats que comparteixen els mateixos espais educatius i veïnals.</p>
Temporització	De gener a juny. Sessions dins i fora de l'horari lectiu.
Recursos humans i materials	<p>Es treballa en xarxa amb diferents àrees de l'Ajuntament de l'Hospitalet, el Pla Educatiu d'Entorn i una associació molt arrelada en el territori. Com a xarxa de suport es forma un grup motor que es reuneix de manera periòdica al llarg del curs i que conjuntament amb els referents de centre fan possible la seva realització:</p> <p>Centre de Normalització Lingüística de l'Hospitalet (CNL): El CNL de l'Hospitalet fa dues sessions de formació lingüística al grup motor. Durant les sessions pràctiques un tècnic del CNL dona suport lingüístic a l'alumnat i als referents d'Educació Física.</p> <p>Servei de Mediació Comunitària: dona eines per a l'abordatge pacífic i dialogat dels conflictes que afecten la convivència quotidiana. El SMC ofereix dues sessions de formació en estereotips i prejudicis, així com en fair play i maneres d'abordar un conflicte.</p> <p>Servei d'Esports: La Regidoria d'Esports va facilitar els materials per a la pràctica de l'esport i va cedir el camp municipal de beisbol de la ciutat per al partit entre els dos instituts. També va oferir medalles de reconeixement als participants del projecte.</p> <p>Negociat de Salut Comunitària: El negociat de Salut Comunitària va facilitar aigua i fruites per al partit de criquet amb l'objectiu de promoure una dieta</p>

	<p>saludable.</p> <p>Associació Joves per la Igualtat i la Solidaritat (JIS): ONG sense ànim de lucre que treballa amb i per les persones per construir la societat mitjançant accions i projectes socioeducatius com a eina de transformació social. En el projecte ha realitzat les dues sessions introductòries on s'han realitzat diferents dinàmiques de moviment i contacte per potenciar la cohesió de grup i el treball en equip, així com la importància de l'esport com a eina de cohesió social.</p>
Valoracions i conclusions	<p>El més positiu / Aspectes a mantenir:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● L'entusiasme i motivació de l'alumnat. ● La millora en la convivència i el clima positiu als entrenaments de criquet que van fer de forma voluntària. ● La millora de l'autoestima de l'alumnat del Pakistan i de l'Índia. ● La millora de les habilitats comunicatives en català de l'alumnat participant. ● L'aprenentatge del criquet com un nou esport, engrescador. ● El trencament de prejudicis contra algunes cultures i millora de la tolerància i respecte cap a la diversitat. ● La bona disposició de l'Ajuntament i de la resta d'entitats col·laboradores. <p>Aspectes a millorar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● El temps d'espera per saber la data del partit. ● La implicació d'alguns docents de l'institut. ● Millorar la difusió per a una major participació de les famílies i veïnatge en la trobada final del projecte.
Criteris d'avaluació	<p>En la seva dimensió pedagògica, el professorat implicat hem percebut una gran motivació i compromís amb els aprenentatges i amb les activitats derivades del projecte. Com a exemple de participació activa i compromís personal en el propi procés d'aprenentatge, ens vam reunir amb el grup dinamitzador abans, durant i després del projecte per reflexionar sobre quins eren els aspectes més forts i què calia millorar. Per avaluar la finalització del projecte es va realitzar una rúbrica, que va donar molts inputs per al professorat i la xarxa de suport al projecte. També, amb l'alumnat receptor del servei es va fer una valoració al final per valorar què pensaven d'aquest nou projecte i d'aquest esport. Pel que fa al partit entre instituts, la participació voluntària de l'alumnat va ser força alta. La valoració general del projecte, és molt positiva, i és per això que en el futur seguirem implementant el projecte als nostres instituts.</p>

Pràctica educativa: Taller de famílies

Dades dels centres educatius

Nom	Institut Alexandre de Riquer, Escola Alta Segarra, Llar d'Infants La Boiret
Municipi	Calaf
Servei territorial	Catalunya Central

Breu resum de la pràctica:

Un tarda a la setmana, en horari lectiu, es reuneixen famílies autòctones i nouvingudes a la biblioteca de l'escola Alta Segarra per dur a terme el taller de famílies. Realitzen diferents activitats que sorgeixen de l'interès comú i que giren entorn a un tema: la gastronomia, les manualitats, el ioga i altres. Activitats que serveixen d'excusa perquè totes les mares, amb independència de la seva procedència, comparteixin un mateix espai i puguin aprendre les unes de les altres, tot aprenent, també, la llengua catalana. Puntualment es fan xerrades informatives sobre temes d'interès com la nutrició o els mètodes anticonceptius. Al final de cada taller es realitza una sortida a llocs significatius de Catalunya. Aquestes activitats es dinamitzen i coordinen des de l'AMPA amb la col·laboració de la direcció del centre.

Objectius:

Millorar la cohesió de les famílies autòctones i nouvingudes del centre, afavorint el coneixement mutu i la relació entre elles i la creació de vincles entre aquestes i els seus fills i l'escola. Al mateix temps es busca millorar el nivell de coneixement de la llengua catalana per part de les famílies de procedència estrangera.

Àmbits d'actuació:

Centre/Entorn

Agents educatius implicats:

Escola Alta Segarra, Llar d'Infants La Boireta i Institut Alexandre de Riquer
AMPA Escola Alta Segarra
Assesor LIC

Descripció de la pràctica:

Curs acadèmic	Curs 2010-2011
Punt de partida	Els tallers de família es van iniciar el curs 2004-2005 a la biblioteca de l'Escola Alta Segarra. En aquell moment els oferia el Departament de Benestar i

	Família i el Departament d'Educació i el motiu va ser cercar el coneixement i l'apropament entre les famílies autòctones i les nouvingudes del centre.
Desenvolupament de l'experiència	Aquesta experiència va començar, el curs 2004-2005, amb la voluntat de fer quelcom per integrar el grup cada vegada més nombros de famílies nouvingudes i, al mateix temps, fer conèixer a les famílies autòctones les cultures de les famílies amb les que comparteixen veïnatge. Els primers cursos el grup era dinamitzat per una tallerista no vinculada amb el centre i ja fa dos cursos que és des del centre que es dinamitza i organitza, amb cost zero. L'activitat està garantida cada curs, fins ara, doncs és molt ben valorada per les participants i per la comunitat educativa. A partir d'aquesta activitat la relació entre famílies autòctones i nouvingudes ha esdevingut més fluïda, han sorgit referents per a les famílies nouvingudes i la participació d'aquestes i del seus fills en les dinàmiques de l'escola ha augmentat (sortides o colònies,...). Algunes mares s'han apuntat al programa de voluntaris per la llengua.
Temporització	Es troben un cop per setmana
Recursos humans i materials	Voluntariat de l'AMPA i mares participants. El taller és dinamitzat col·lectivament per les pròpies mares. Normalment disposen de la biblioteca del centre, però també poden fer ús del gimnàs o d'una sala
Valoracions i conclusions	Des que es va posar en marxa l'experiència, la implicació de les famílies nouvingudes dins l'àmbit escolar i extraescolar ha augmentat. La relació entre totes les mares ha millorat, esdevenint més habituals les converses entorn els fills entre mares de diverses procedències.
Criteris d'avaluació	Els avenços produïts respecte als objectius marcats, que són constatats. L'assistència als tallers, que és molt gran i cada setmana reuneix una quarantena de persones. El grau de complicitat entre els assistents i l'èxit de la sortida final, que per algunes mares era tot un repte, també són elements a tenir en compte. La millora en el domini de la llengua catalana per part de les famílies de procedència estrangera.

Pràctica educativa: Llengües familiars als PEE de Sabadell

Dades dels centres educatius

Noms	Educació Infantil: Escola bressol municipal Joan Montllor Educació Primària: Escola Agnès Armengol, Escola Juan Ramón Jiménez i Escola Joan Montllor Educació secundària: Institut Vallès, Institut Arraona i Institut Agustí Serra Formació de persones adultes: Escola d'adults de Torrerome
Municipi	Sabadell
Servei territorial	Vallès Occidental

Breu resum de la pràctica:

La primera fase va ser l'elaboració d'un cens lingüístic de cada centre per part de l'alumnat. Cada centre va triar la manera com treballar la representació de les dades recollides. Paral·lelament, des de l'equip LIC de Sabadell, es va elaborar una maleta pedagògica amb materials en diferents llengües que es va prestar als centres. Posteriorment, es van fer trobades entre els centres de primària i secundària en les quals l'alumnat dels instituts explicaven contes en diferents llengües als alumnes de les escoles i després es traduïen al català. La biblioteca municipal va organitzar una sèrie de dinamitzacions en diferents llengües adreçades a l'alumnat del districte. Com a cloenda, es van celebrar les primeres jornades sobre llengües familiars al districte a les quals van estar convidats diferents agents educatius.

Objectius:

Visibilització de les llengües presents al territori.
Aprofitament del bagatge lingüístic de l'alumnat per a la millora de l'aprenentatge del català.
Establir punts de trobada entre els centres de primària i els de secundària vinculats al Projecte.

Àmbits d'actuació:

Centre i entorn
1 escola bressol; 3 centres de primària; 3 centres de secundària; 1 centre d'adults
Biblioteca municipal de La Serra

Agents educatius implicats:

1 escola bressol; 3 centres de primària; 3 centres de secundària; 1 centre d'adults
Biblioteca municipal de La Serra
Assessor LIC

Descripció de la pràctica:

Curs acadèmic	2010-2011
Punt de partida	Aquest projecte neix a partir d'una iniciativa del CPNL de Sabadell per tal de fomentar la riquesa del bagatge lingüístic de l'alumnat dels centres. El projecte té dues fases, la primera és un treball als centres de primària d'un districte de Sabadell, els instituts de secundària vinculats i la Biblioteca municipal del districte. A la segona fase, s'incorporen les famílies participants en la redacció de contes en les seves llengües.
Desenvolupament de l'experiència	Presentació als centres dels materials elaborats pel CPNL de Sabadell. Presentació de la maleta de les llengües familiars elaborada per l'equip LIC de Sabadell. Elaboració per part dels centres del cens de les llengües. Elaboració per part de la Biblioteca municipal del cens de les llengües del districte. Preparació de les dinamitzacions per part de l'alumnat de secundària. Dinamitzacions lectores de contes en diferents llengües als centres de primària per part de l'alumnat de secundària. Jornades finals de les llengües familiars al districte.
Temporització	Tot el curs.
Recursos humans i materials	Professorat del centre. Dinamitzador del PEE i assessor LIC. Maleta de les llengües familiars. Alumnat de primària i secundària. Espai web on es presenta l'experiència i es recullen els materials elaborats.
Valoracions i conclusions	La valoració per part dels diferents agents ha estat molt positiva i això ha provocat la continuació de l'activitat i l'ampliació a altres zones de la ciutat.
Criteris d'avaluació	Nombre de centres participants. Nombre d'alumnat participant. Grau de satisfacció de l'alumnat i dels centres. Incorporació al treball del centre d'aspectes relacionats amb l'activitat que abans no es contemplaven.

